

SAMENVATTING PROJECTPLAN

Circle4Change 2025

circle4change.eu

December 2024

Voorwoord

“Circle4Change is een landschapskunstproject met een ambitieuze doelstelling: een wereld in balans met natuur en planeet. Het lijkt naïef en misschien is het dat ook wel, want ik ben me ervan bewust dat ik de wereld natuurlijk niet in mijn eentje kan veranderen. Maar gelukkig vragen veel mensen met mij zich af: wat kan ik dan wel doen?”

We hebben nieuwe verhalen nodig. Verhalen die verleiden, ons activeren en meenemen naar een evenwichtige toekomst, een toekomst die we samen waar kunnen maken. Verhalen die ‘hoofd, hart en handelen’ verbinden, oftewel ons denken, voelen en doen beïnvloeden en ons het inzicht geven dat alles met elkaar verbonden en verweven is: kortom symbiotisch is.

Ik ben ervan overtuigd dat we door het inzetten van radicale verbeelding en het activeren van sociale energie samen maatschappelijke verschuivingen in gang kunnen zetten. Kunst en cultuur spelen hierbij een cruciale rol. Zij kunnen ons perspectief, ons paradigma, verschuiven. Als individu kunnen jij en ik zeker iets betekenen, iets beïnvloeden, verbeteren en mooier maken. Maar samen kunnen we nog veel meer!

Verandering is hard nodig. Het accent moet verschuiven van ik naar wij, van ego naar eco, van korte termijn naar lange termijn, en misschien wel van Antropoceen naar Symbioceen.¹ Het zijn uitdagingen die voor ons liggen en het zijn stappen die we samen moeten maken. Circle4Change wil daarbij helpen met radicaal optimisme, door het onmogelijke waar te maken. Hiermee willen we een bijdrage leveren aan een symbiotische wereld, meer in harmonie en meer in balans. Laten we opnieuw leren houden van de aarde, ons unieke onderkomen waar we onderdeel van mogen zijn. Alleen dat al lijkt mij meer dan de moeite waard. Het leven vieren en ons gezamenlijk inzetten voor een rijke evenwichtige toekomst. Daarvoor wil Circle4Change een boegbeeld zijn”.

Bruno Doedens

*Landschapskunstenaar &
initiatiefnemer Circle4Change*

¹ Het Symbioceen is een term uit het gedachtegoed van milieufilosoof Glenn Albrecht. Het beschrijft een toekomstig tijdperk waarin mens, natuur en technologie samen een nieuwe balans creëren. Dit tijdperk zou kunnen volgen op het einde van het Antropoceen, ons huidige tijdperk met aanzienlijke menselijke impact op het ecosysteem aarde.

Een Europees landschapskunstwerk dat verbindt, inspireert en uitdaagt, op weg naar een prachtige wereld in harmonie met natuur en planeet.

Met Circle4Change gaat landschapskunstenaar Bruno Doedens verder op de weg die hij met het succesvolle **Bosk (Leeuwarden 2022)** is ingeslagen. Net als **Bosk** is Circle4Change een collectief landschapskunstwerk waarin de kracht van verbeelding centraal staat als motor voor verandering naar een wereld in harmonie met de planeet. Doedens gelooft in de kracht van nieuwe verhalen als aanjagers van de noodzakelijke transitie naar een schone, duurzame wereld. **Bosk**, een wandelend bos van 1.200 bomen dat honderd dagen door het centrum van Leeuwarden trok, was zo'n nieuw verhaal. Het bracht mensen bijeen en maakte de stad groener, wijzer en zachter.

Het succes van **Bosk** zette Doedens aan tot een nieuwe, nog onmogelijkere stap; **Circle4Change**, een imaginaire cirkellijn van 3.000 kilometer door negen landen in Europa vormt een platform voor innovatieve en duurzame initiatieven, een groeiend landschapskunstwerk voor meerdere decennia en wie weet voor meerdere eeuwen. De wandel- en fietsroute die slingert langs de cirkellijn, met een lengte van ca. 4.800 kilometer, begint in Leeuwarden (Culturele Hoofdstad van Europa 2018) en heeft Nova Gorica/Gorizia (Culturele Hoofdstad van Europa 2025) als zuidelijke tegenpool. De cirkel gaat door Nederland, Duitsland, Polen, Tsjechië, Oostenrijk, Slovenië, Italië, Frankrijk en België. Met bewoners en lokale groepen, organisaties, kunstenaars, gemeenten en bedrijven laden we de cirkellijn van onderop met activiteiten en projecten van hoop en verbeelding over hoe het anders kan. En elke drie jaar organiseren we een verbindende Tour op de hele cirkel, te beginnen in 2025. Op naar een duurzame toekomst. Het kan beter, veel beter en samen kunnen we het! Dat wil Circle4Change laten zien.

We zijn vervreemd van de planeet en van elkaar.

Dat de natuur zich steeds grilliger gedraagt, is onmiskenbaar. Welkom in het Antropoceen, het tijdperk van de mens. We zijn met steeds meer, hebben steeds meer en willen steeds nóg meer – vooral de laatste vijf decennia leven we in de hoogste versnelling. Totdat we met zijn allen, geheel onbedoeld, ongeremd feestend uit de bocht vliegen. Iedereen kent de gevolgen van ons ondoordachte, niet-duurzame handelen: de enorme vervuiling van lucht, water en bodem, de sterke afname van biodiversiteit, de uitputting van grondstoffen, het verlies van bos en andere natuurgebieden, verwoestijning, en ga zo maar door. We lopen tegen de grenzen aan van wat de aarde aan kan.

Maar met moedeloos afwachten tot de pessimistische toekomstscenario's bewaarheid worden, schiet niemand wat op. We hebben **nieuwe verleidende verhalen** nodig met daaropvolgende positieve activiteiten om samen de omslag te kunnen maken. Circle4Change wil laten zien dat het kan, dat een prachtige en voor de natuur niet belastende wereld mogelijk is. Niet met loze woorden maar met concrete culturele, sociale en ecologische acties. We maken zichtbaar wat er allemaal al aan positieve activiteiten gebeurt en de vele gemeenschappen en gemeenten die zich op de cirkellijn bevinden zijn straks actief onderdeel van de Circle4Change-community, die elkaar spelenderwijs zullen enthousiasmeren en

inspireren. De cirkellijn doorsnijdt de natuurlijke en culturele grenzen van negen landen, spreekt zeven talen en omarmt het landelijk gebied en de lokale gemeenschappen. Circle4Change laat de schoonheid en rijkdom van de verschillen zien in het Europese landschap en haar culturen. Ook maakt het zichtbaar waar veranderingen nodig en zijn en waar de kansen liggen.

Circle4Change - Tour 2025: “Er fietst een boom door Europa”

Maar hoe maken we de nu nog imaginaire lijn tot werkelijkheid? Om de cirkellijn zichtbaar te maken en een kickstart te geven, vindt in 2025 de eerste Circle4Change-Tour plaats. Met een klein kernteam, aangevuld met enthousiaste vrijwilligers, fietsen we, met een **boom in ons midden**, binnen ca. 5 maanden de gehele **bijna 5.000 kilometer** route om allereerst zoveel mogelijk contacten te leggen. Dat betekent dat we gemiddeld 65 kilometer per dag fietsen. Onderweg gaan we in gesprek met bewonersgroepen, bedrijven, kunstenaars, gemeenten en lokale organisaties. We vertellen **het verhaal van Circle4Change** en halen **lokale verhalen**, dromen en initiatieven op. Hierbij hebben de partner-gemeenten, in elk land op de cirkel minimaal één, een speciale rol. Hier zullen tijdens de Tour extra activiteiten plaatsvinden.

Om Circle4Change direct in het eerste jaar fysieke gestalte te geven, bieden we tijdens de Tour in 2025 een activiteit aan, die cultureel, sociaal en ecologisch relevant is: namelijk om **Verjaardagbomen** te planten in **Circle4Change-bossen**. We introduceren hiervoor een nieuw ritueel: “**Ik ben jarig, dus ik plant een boom**”. Iedereen weet dat ontbossing een groot probleem is.

‘Er fietst een boom door Europa’ - montage

Daarom activeren we in het eerste jaar het planten van bomen. Maar dan wel op een bijzondere wijze: we planten bomen met ons hart, oftewel: we planten verjaardagbomen in Circle4Change-bossen op en rond de cirkellijn. Het is de start van het fysieke **Circle4Change-landschapskunstwerk**. Natuurlijk zijn ook andere activiteiten mogelijk. Het is aan de gemeenten en gemeenschappen zelf om te beslissen waar ze aan deel willen nemen.

De Tour krijgt precies de imaginaire kracht die nodig is. “**Er fietst een boom door Europa**”. Dat wordt voor de eerste activiteit in 2025 het centrale beeld. En iedereen die wil kan een dag meefietsen. Tegelijk delen we jonge verjaardagbomen uit aan jarigen die we op de verblijfplaatsen ontmoeten. Dit moment grijpen we uiteraard ook aan om mensen te vertellen dat ze op de Circle4Change cirkellijn wonen. We inspireren

bewoners en bezoekers met een presentatie en expositie, en nodigen iedereen uit deel te nemen aan onze community.

Met een handleiding op zak vertellen we de bewonersgroepen, gemeenten en lokale organisaties die we spreken hoe zij hun eigen **Circle4Change-bos** kunnen realiseren. Ons doel is dat er in het Tourjaar ca. 60 Circle4Change-bossen worden geïnitieerd. De allereerste bossen worden vanaf 2025 gerealiseerd op de beide polen Leeuwarden en Nova Gorica/Gorizia. De partner-gemeenten, in elk land één of twee, zijn onze voorbeelden. Ze brengen een cultureel, sociaal, ecologisch programma om bewoners en bezoekers de kracht en potentie van Circle4Change te laten voelen.

Door de verjaardagboom als ritueel in te bedden in de bestaande cultuur van het vieren van je verjaardag zorgen we dat het geen eenmalig initiatief is. Dit zetten we extra kracht bij door hier een **educatie-programma** aan te koppelen. Verandering begint immers bij de jeugd en daarom introduceren we het nieuwe ritueel als eerste op basisscholen. Voor de kinderen van nu is het straks niet anders dan normaal om op je verjaardag een boom te planten.

Teamleden

Bruno Doedens (Landschapskunstenaar – artistiek leider, directeur bestuurder) | **Sanne Kerkhof** (Fotograaf en yogadocent – research en relaties) | **Margret Havinga** (Cultureel organisator – relaties Friesland en contact Arcadia) | **Daan Meijer** (Cultureel organisator – financiën en logistiek) | **Theo Heldens** (Grafisch ontwerper – website en expositie) | **Marco Duiker** (Geo-informatie ontwerper – kaarten en route) | **Rose Casella** (Filmmaker en tekstschrijver – films) | **Floris Leeuwenberg** (Fotograaf en filmmaker – films en foto's) | **Richard Winkelmeijer** (Dronepiloot – droneopnamen, route en logistiek) | **Vincent Tiel Groenestege** (Veranderaar en openingenmaker – advies organisatie) | **Dominique Doedens** (Sociaal ondernemer – advies financiën en organisatie) | **Hanneke Kijne** (Landschapsarchitect – ontwikkeling handleiding verjaardagbos) | **Dick Hauser** (Regisseur en theatermaker – artistiek adviseur) | **Gert Hage** (Journalist en schrijver – teksten) | **Anne Graswinckel** (cultuureducatie – educatieprogramma) | **Linda de Haan** (Kunstenaar en schrijver – educatie verjaardagbos) | **Stanja van Mierlo** (Organisator – assistentie divers) | **Annette van Driel** (Organisator – mobiele kunstwerken) | **Louise Roelfsema** (Co-creator Plantje boom – jongerenplatform) | **Barthold Hoofst Graafland** (Co-creator Plantje boom – jongerenplatform) | **Albert Herder** (Architect en conceptontwikkelaar – inhoudelijk advies)

Raad van Toezicht - Iris van der Reijden, Jacques van Veen, Erik Gerritsen

Comité van Aanbeveling - Glenn Albrecht (filosoof, universitair docent en milieu-activist, AU) | **Valerie Trouet** (bio-ingenieur en dendroklimatoloog, BE) | **Jessica den Outer** (gespecialiseerd in milieurecht, oprichtster van Earth Advocacy Youth en schrijfster van het boek Rechten voor de Natuur) | **Cecil Konijnendijk** (directeur Nature Based Solutions Institute, honorair hoogleraar Faculteit Bosbouw University of British Columbia, NL) | **Pi de Bruijn** (architect CIE, architect van de Tweede Kamer, supervisor van Roombeek Enschede, NL)

Coproducenten/partners - Arcadia Leeuwarden | GO Nova Gorica/ Gorizia

Samenwerkingsverbanden (in gesprek)

BPD Bouwfonds gebiedsontwikkeling | NHL Stenden Leeuwarden | University, Campus Fryslân | Stichting Symbio | De Optimist | PONT, de Publieke Ontwerppraktijk | CrAFt, Creating Actionable Futures | De Groene Afslag | IVN | Drielanden Bomen

Gemeenten op de lijn (in gesprek)

Leeuwarden (NL) | Wommels (NL) | Alkmaar (NL) | Haarlem (NL) | Brugge (BE) | Kortrijk (BE) | Lormes (FR) | Mantova (IT) | Venetië (IT) | Nova Gorica/Gorizia (SL-IT)

We trekken een imaginaire lijn, geven het betekenis en de magie begint.

In 2025 wordt het fundament gelegd voor Circle4Change. We gaan in gesprek met lokale gemeenschappen, wisselen dromen en idealen uit, en bouwen actief aan de **Circle4Change-community**. De partner-gemeenten spelen hierin de hoofdrol. Ook betrekken we opleidingen en universiteiten om de stem van jongeren te laten horen. Welke activiteiten willen zij graag zien op de cirkellijn? Tegelijkertijd komen we met concrete oplossingen en suggesties. We beginnen als eerste actie met het planten van bomen, het aanleggen van kleine bossen. Het lijkt zo simpel en toch gebeurt het nog veel te weinig. Hier schuilt de kracht van verbeelding. Circle4Change-bossen initiëren langs de 3.000 kilometer lange cirkellijn door Europa met een nieuw ritueel als basis. Daarmee laten we zien dat het kan, dat kunst en cultuur veranderingen kunnen stimuleren in de systeemwereld en dat veranderen ook heel leuk, verbindend en inspirerend kan zijn.

De opgehaalde verhalen en initiatieven van verbeelding, hoop en verandering delen we op de Circle4Change-website en socials. Daarnaast stimuleren we de Circle4Change-community om ervaringen met elkaar te delen, wat kan uitgroeien tot een Circle4Change-Academy. Tevens maken we korte films van de tour, die we vervolgens weer verspreiden voor meer zichtbaarheid en we starten het onderzoek voor een Circle4Change-filmserie met als werktitel 'De rijkdom van de verschillen'.

Over de tijd trekt de **cirkellijn als een magneet** steeds meer nieuwe verhalen en initiatieven aan die samen een prachtig en rijk scenario voor de toekomst vormen. Stap voor stap bouwen we zo in de komende decennia de cirkellijn uit tot een verbindend **Gesamtkunstwerk** van duurzame voorbeeldprojecten, ontwikkeld met en gedragen door gemeenten en lokale gemeenschappen en verrijkt door iedereen die positieve verandering nastreeft. En het zou zo maar kunnen dat er na verloop van tijd op andere plekken in de wereld nieuwe Circle4Change-initiatieven worden genomen.

Gaat het lukken om de Circle4Change-droom waar te maken?

Het antwoord op deze vraag is volmondig ja, het gaat ons lukken. En ja, het gaat niet van vandaag op morgen, het kost tijd en inspanning. We zijn ons tegelijk zeer bewust van de urgentie en het belang van het geven van hoop en nieuwe perspectieven. En dat kunnen we niet alleen. Hiervoor hebben we partners nodig. Door samen te werken met enthousiaste organisaties, gemeenten, individuen en financiers kunnen we Circle4Change samen waarmaken. Doet u met ons mee?

Uitdelen Verjaardagbomen

Verjaardagbossen rond de cirkellijn

Over landschapskunstenaar Bruno Doedens

Al meer dan twintig jaar onderzoekt landschapskunstenaar Bruno Doedens de dynamische relatie tussen kunst, natuur en landschap. Duinen en stranden, dijken en kanalen, en recentelijk ook een binnenstad veranderen in tijdelijke, tot de verbeelding sprekende landschappen die zonder uitzondering groot zijn in maat en getal. Zoals een landschap veel en groot is.

Doedens speelt niet alleen met de maat en de schaal van het landschap, maar ook met het publiek. Ze zijn deelnemer en toeschouwer tegelijk. Hij zet ze aan tot spelen, tot verwondering en verwarring door het alledaagse onalledaags te maken. En schept zo ruimte voor verbeelding. Zij kijken voortaan met andere, mede door kunstenaars gestuurde ogen, naar een landschap wat zij al dachten te kennen. De tijdelijke landschappen zijn geen dag gelijk aan zichzelf. Tot ze weer geheel verdwijnen. Wat rest is de herinnering, het verlangen. De landschappen zijn plekken met een inspirerend verhaal en een geheugen geworden.

De projecten geven ruimte aan de verbeelding en roepen vragen op. Over de relatie tussen mens en natuur bijvoorbeeld. Over het belang van verbeelding en de rol van de kunsten daarin. Met radicale verbeelding en het mobiliseren van de sociale energie binnen gemeenschappen worden op speelse wijze maatschappelijk relevante thema's beleefbaar gemaakt. In zijn laatste grote project Bosk, waarin meer dan duizend bomen honderd dagen door de binnenstad van Leeuwarden wandelden, was dat het belang om een goede voorouder te zijn, om niet belastend, maar verrijkend te zijn voor de aarde. Zoals in al zijn projecten speelden ook bij Bosk kunstenaars, bewoners, publiek en de krachten van de natuur allemaal een hoofdrol.

Met Bosk won Doedens meerdere prijzen: de Dutch Design Publieksprijs 2023, Dutch Design Award 2023 in de categorie Habitat en de Evenementen Innovatieprijs in 2023.

De film over Bosk is geselecteerd op meerdere internationale filmfestivals en heeft o.a. de publieksprijs gewonnen op het Cineglobe Film Festival in Genève (mei 2024).

Eerder werk van Landschapskunstenaar Bruno Doedens / SLeM, met (van links naar rechts, van boven naar onder): Jaarringen 2006, Zomersprookjes 2007, Opdrift 2008, Letsdance 2017.

Voor meer informatie zie website: brunodoedens.nl